

bron 1

In 1520 krijgt de Duitse kunstenaar Albrecht Dürer een rondleiding door de schatkamer van de Spaanse koning Karel I. In zijn dagboek schrijft hij:

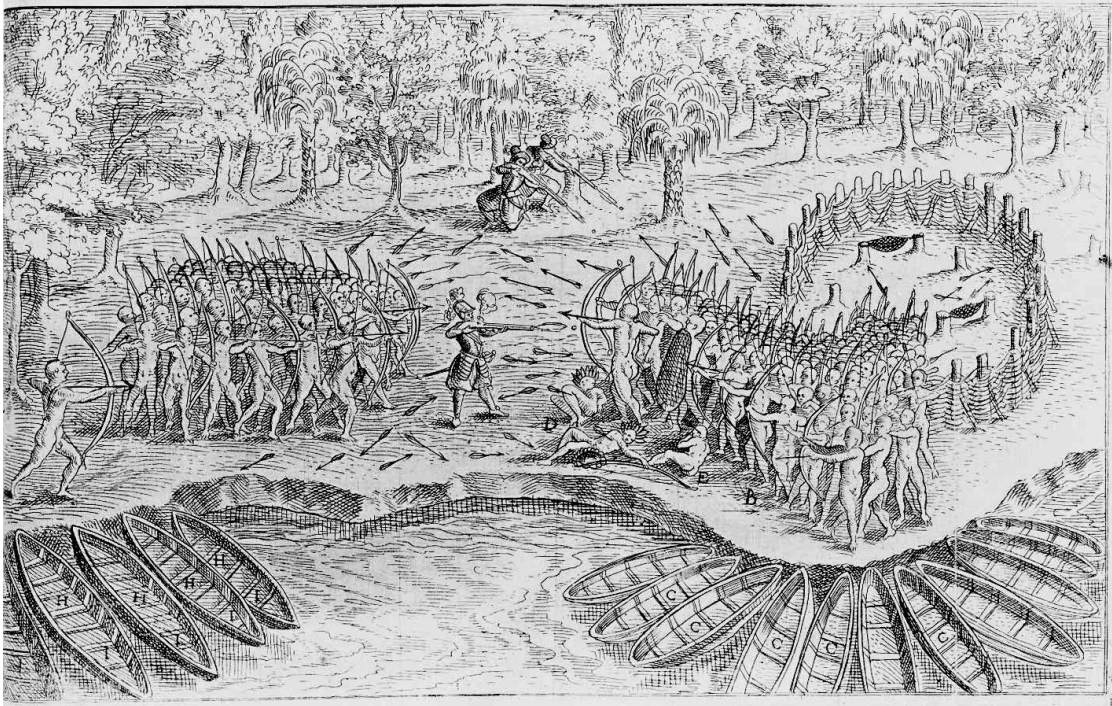
Ik zag de dingen die uit het nieuwe goudland¹⁾ naar de koning waren gebracht: een vaambrede²⁾ zon van zuiver goud en een even grote maan van zilver; verder twee kamers met wapenuitrustingen van de mensen daar met alle soorten wonderbaarlijke wapens, harnassen, speren, prachtige schilden, buitengewone kleding, bedden en allerlei andere schitterende gebruiksvoorwerpen, waarbij wonderen in het niet verzonken. Al deze dingen zijn zo kostbaar dat ze op een waarde van 100.000 florijnen geschat worden. In alle dagen van mijn leven heb ik nog nooit iets gezien dat me zo geraakt heeft, want er lagen wonderbaarlijke kunstwerken bij en ik verbaasde me over de subtiele kunstzin van mensen in vreemde landen.

noot 1 Dürer bedoelt hiermee de Spaanse gebieden in Amerika.

noot 2 Een vaam is een oude lengtemaat van bijna 2 meter.

bron 2

Een prent uit 1613 uit het boek *Reizen* van Samuel de Champlain, de vicegouverneur van de Franse kolonie in Amerika:

Toelichting:

De Champlain tekent zelf de afbeeldingen voor zijn boek. Deze prent beeldt een gevecht af tussen inheemse volkeren in Noordoost-Amerika. De Champlain staat in het midden en vecht met de Algonquin tegen de Haudenosaunee.

bron 3

Anne Marie Louise van Orléans is een nicht van de Franse koning Lodewijk XIV. Zij wil in 1670 trouwen met hertog De Lauzun, die van lagere komaf is. Ze schrijft in haar memoires:

De koning zei: "Er is mij verteld dat ik je opoffer om meneer De Lauzun een fortuin te bezorgen, dat dit in andere landen een ongunstige indruk zou maken en dat ik dit huwelijk niet mag toelaten." (...) "Ah, Sire", riep ik, "wat zegt u nu! Wat wreed!" Hij wierp zichzelf op de knieën, ik deed hetzelfde en we bleven zo wel drie kwartier zitten, in elkaars armen, zijn wang tegen de mijne; hij weende net zo openlijk als ik.

bron 4

Op 31 maart 1776 schrijft Abigail Adams over het samenstellen van een nieuw wetboek aan haar man John, een van de opstellers van de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring:

Wees tegenover hen [dames] ruimhartiger en aardiger dan jullie voorvaderen. Geef hun echtgenoten niet zo'n onbepaalde macht. Denk eraan dat alle mannen tirannen zouden zijn als ze konden. Als er geen speciale zorg en aandacht wordt besteed aan de dames, zijn we vastbesloten een opstand aan te wakkeren. We zullen ons niet gebonden voelen aan wetten die niet met onze instemming en inspraak tot stand zijn gekomen. (...) Beschouw ons als wezens die door de Voorzienigheid¹⁾ onder jullie bescherming zijn geplaatst en maak in navolging van het Opperwezen¹⁾ alleen met het oog op ons geluk gebruik van die macht.

noot 1 Abigail Adams bedoelt God.

bron 5

In 1777 wordt in Groot-Brittannië het *Grand Trunk Canal* geopend, dat met meer dan 70 sluizen de rivier de Trent met de rivier de Mersey verbindt. De Britse onderzoeker Thomas Pennant schrijft over zijn reis langs dat kanaal:

Een huisje is niet langer bedekt met een armoedig rieten dak maar is nu behoorlijk bedekt met leisteen, dat hier gebracht is vanuit de verre heuvels van Wales of Cumberland¹⁾. De velden, die eerst braak lagen, zijn nu gedraineerd en met de hulp van mest - die belastingvrij via het kanaal is gebracht - dragen ze nu rijkelijk vrucht. Plaatsen waar men nauwelijks steenkool had, worden nu ruimschoots voorzien van dat belangrijke product en tegen een redelijke prijs. En wat van nog groter belang is, is dat de handelaren die een monopolie hadden op graan, hun beruchte handel niet langer kunnen voeren, want nu de verbinding is geopend tussen Liverpool, Bristol en Hull²⁾ en het kanaal dwars door gewesten gaat die rijk zijn aan graan, kan er veel meer graan worden vervoerd.

noot 1 Wales en Cumberland liggen in Groot-Brittannië.

noot 2 Liverpool, Bristol en Hull zijn Britse steden.

bron 6

Kunstwerk dat in 1793 in opdracht van de Indiase vorst Tipoe wordt gemaakt:

Toelichting:

Dit bijna levensgrote kunstwerk van een tijger en een Britse soldaat is ook een orgel en maakt het geluid van een grommende tijger en van mensengeschreeuw.